

**WSTĘPNE ROZPOZNANIE KONSERWATORSKIE WRAZ Z PROGRAMEM I
KOSZTORYSEM PRAC KONSERWATORSKICH OŁTARZA GŁÓWNEGO W KOŚCIELE
PW ŚW ROCHA W POSTĘKALICACH.**

mgr Tomasz Ostaszewski
Dyplomowany konserwator zabytków
Nr uprawnień UMK WSP 2137
e-mail: tomaszostaszewski@op.pl
Tel. 605 208 788

ŁÓDŹ, 2023 r.

OPIS OBIEKTU

Ołtarz powstały w drugiej połowie XVIII i były dedykowane do wnętrza postękalickiej świątyni. Ołtarz konstrukcji drewnianej, szkieletowej. Elementy nośne wykonano z drewna sosnowego a detal snycerski z drewna lipowego. Całość polichromowana. Warstwę malarską położono na zaprawę klejowo-kredową. Złocenia występują na ramie obrazu retabulum.

Retabulum reprezentuje założenie jednoosiowe, trójkondygnacyjne. Magistralną częścią założenia jest obraz Wniebowzięcia NMP flankowany zdwojonymi kolumnami o pseudo korynckich głowicach. Trzony kolumn są gładkie i spoczywają na bazach o klasycznym profilowaniu. Po bokach kompozycję zamykają zredukowane uszaki o prostym detalu florystycznym. Trzecia kondygnacja ołtarza w części środkowej posiada obraz Zmartwychwstania Jezusa w ramie zakończonej w górnej części półokrągło. Po bokach znajdują się esownice i dwa uskrzydłone putta. Dolna część ołtarza posiada po bokach przejścia dające możliwość obejścia ołtarza. Przejścia zakończone od góry łukiem pełnym z rzeźbami pełnoplastycznymi umieszczonymi na piedestałach nad zwornikiem.

Pierwotna kolorystyka ołtarza jest analogiczna jak kolorystyka ołtarzy bocznych. Elementy płaskie retabulum pokryte są zaprawą klejowo-kredową na której spoczywa warstwa barwna – błękit pruski w spoiwie temperowym. Detal architektoniczny opracowany monochromatycznie jasną szarością na bazie bieli ołowiowej. Rzeźby figuralne opracowane są wielobarwnie.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ.

Stan zachowania obiektów jest zły. Konstrukcja jak i dekoracje posiadają widoczne zniszczenia spowodowane przez naturalne procesy niszczące jak i przez wielokrotne niefachowe naprawy.

W trakcie niefachowych prac renowacyjnych prowadzonych w II poł XX wieku użyto bardzo silnego stężenia kleju glutynowego do impregnacji. Doprowadziło to do powstania bardzo twardej skorupy na powierzchni zabytkowego drewna. Pod wpływem procesów starzeniowych warstwa ta uległa rozwarstwieniu niszcząc jednocześnie substancję pierwotną. Użycie spoiwa glutynowego jako materiału konsolidującego – impregnującego doprowadziło z biegiem czasu do wzmożonego rozwoju mikroorganizmów i grzybów, przez dostarczenie dodatkowej pożywki . Elementy konstrukcyjne są bardzo mocno zniszczone przez owady, zidentyfikowano aktywne żerowiska kołatka domowego (*Anobium punctatum*) . Część elementów utraciła charakter nośny. Sprzyjające warunki otoczenia (podwyższona wilgotność, brak światła, obecność owadów) doprowadziły do rozwoju grzybów niszczących drewno. Rozkład mikrobiologiczny związany z rozwojem grzybów doprowadził do charakterystycznych pryzmatycznych spękań drewna (szczególnie widoczne w dolnych partiach ołtarza). Atak mikrobiologiczny połączony dużą aktywnością mechanicznych szkodników drewna doprowadził do destrukcji materiału drzewnego. Znaczna destrukcja podłoża i panujące niestabilne warunki klimatyczne wpłynęła na stan zachowania zaprawy, warstw malarskich. Liczne spękania i odspojenia warstw technologicznych doprowadziły do powstania dużej ilości ubytków. Na znacznej powierzchni zaobserwowano duże odspojenia w fazie gruntu..

Całość pierwotnego opracowania kolorystycznego została wielokrotnie przemalowywana grubymi warstwami farb olejnych. Wpłynęło to znaczne unieczytelnienie rysunku detalu. Pierwotna polichromia ołtarza wykonana błękitem pruskim w spoiwie temperowym – zachowana jest lokalnie (ok. 25%).

Obrazy w środkowej części retabulum (Wniebowzięcie, Zwiastowanie NMP) zostały poddane pracą konserwatorskim. Obraz umieszczony w glorii – Zmartwychwstanie Jezusa

wymaga podjęcia prac konserwatorskich. Obraz namalowany jest w technice olejnej na płótnie. Analiza wizualna zwraca uwagę na zastosowanie grubego płótna jako podobrazie malarskie.(Iniane bądź konopne?). Obraz posiada bardzo pociemniałe lico z licznymi zaciekami i zaplamieniami. Są one wynikiem rażąco nieprofesjonalnych działań para konserwatorskich- użycie pokostu Inianego. Krawędzie obrazów noszą znamiona przycięcia do formatu prześwitu w ołtarzu .Lico jest pofalowane.

Obiekt wymagają podjęcia natychmiastowych działań konserwatorskich!

POSTĘKALICE -KOŚCIÓŁ ŚW. ROCHA

PROGRAM PRACKONSERWATORSKICH – ELEMENTY DREWNIANE

1. Rozpoznanie obiektu, wykonanie dokumentacji fotograficznej.
2. Wykonanie badań mikroskopowych i chemicznych celem ustalenia szczegółowej budowy technologicznej obiektu i doboru środków konserwatorskich.
3. Demontaż.
4. Dezynfekcja wstępna.
5. Wykonanie lokalnych zabezpieczeń osłabionych warstw technologicznych.
6. Podklejenie odspojień.
7. Usunięcie przemaalowań z elementów polichromowanych.
8. Doczyszczanie.
9. Dezynfekcja.
10. Wprowadzenie preparatu owadobójczego metodą iniekcji w strukturę drewna.
11. Impregnacja drewna wzmacniająca metodą iniekcji pod ciśnieniem hydrostatycznym.
12. Uzupelnianie ubytków drewna, zaprawy i brakujących detali snycerskich.
13. Opracowanie faktury uzupełnień.
14. Nałożenie warstwy werniksu retuszarskiego.
15. Punktowanie warstwy malarskiej.
16. Zabezpieczenie całości werniksem końcowym.
17. Woskowanie
18. Montaż.
19. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej.

POSTĘKALICE -KOŚCIÓŁ ŚW. ROCHA

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH – OBRAZ ZMARTWYCHWSTANIA JEZUSA.

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej.
2. Badania konserwatorskie.
3. Oczyszczenie wstępne.
4. Dezynfekcja wstępna.
5. Prostowanie.
6. Wykonanie prób czyszczenia, dobór metody i środków chemicznych.
7. Czyszczenie lica i odwrocie.
8. Dezynfekcja.
9. Podklejenie odspojień- konsolidacja warstwy malarskiej.
10. Rekonstrukcja brakujących krajk.
11. Uzupelnienie ubytków zaprawy.
12. Nabicie obrazu na krosno.
13. Nałożenie werniksu retuszarskiego.
14. Punktowanie warstwy malarskiej.
15. Nałożenie werniksu końcowego.
16. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej.

ZAKRES PRAC KONSERWATORSKICH – OBMIAR

1. Retabulum ołtarzowe- polichromowane.....1480dm².
- 2.Elementy konstrukcyjne- surowe.....1230 dm².
3. Elementy złożone .....186 dm².
4. Obraz Zmartwychwstania Jezusa.....78 dm².